

Љубомир КЕКЕНОВСКИ

“
*Ri zi kot vari ra
vo obrat en razmer
so znaewet o*
”

I rvi ng FI [ER

НА ПАТ КОН НОРМАЛНОСТА

Транзицијата е перон од кој се прешалтуваат нациите од Вториот - Постсоцијалистички свет во друг свет, од еден во друг воз, од една во друга класа. Првиот свет беше и остана богатиот запад, тоа е стандардната права класа, во која успешните земји веќе се престојрија, а ние како да сме кинисале кон третиот свет на стопанска стагнација, сива економија, социјална и друга несигурност управуван од квази елити со криминална генеза.

На почетокот од деведесетите, можеби се чудевме/лутевме кога една конференција за Балканот беше насловена "На патот кон нормалноста". По речиси деценија веројатно можеме да разбереме зашто така мислеле за нас и анализирајќи ги податоците за другите земји да апсолвираме дека ние го промашивме патот за таму. Поточно, кај нас се забележливи обратни процеси во политичкиот и во економскиот живот.

Ако во домашна економско-политичка арена е тешко да се аргументира со бројки, бидејќи сè е дозволено па никој никому не признава, компаративните економски податоци се непобитни. Тие говорат дека, освен нашиот стрмоглав стопански пад, другите земји со кои треба да се компарираме бележат "сензационални резултати". Поточно, табелата на економски раст годинава за другите земји изгледа вака: Литванија 10%, Украина од 9,5 %, Белорусија 8%, Летонија 7,5%, Русија 6,3%, Полска 5%, Словачка и Бугарија 4,5%, Словенија 3,4% и Чехија 3,3%. **ЗНАЧИ, ДУРИ И НЕДЕМОКРАТСКИТЕ РЕЖИМИ**, за какви што ги прогласуваат западњацив белорускиот и во последно време рус-

киот, бележат огромен подем. Во исто време горенаведените економии **ГО НАМАЛИЈА ТРГОВСКИОТ ДЕФИЦИТ СО СТРАНСТВО**. Каде сме ние во целава приказна и зошто не припаѓаме во ова друштво??? Прво, затоа што тие го обезбедија тоа што нам неподносливо ни фали, а упорно го игнорираме- општествен ред и мир.

Институционалната процедура за усвојување на законите не е изместена или исчашена, туку е **ИСКРШЕНА И ПАДНАТА ВО СКУТ** на оние коишто ја реализираат со години нивната национална платформа.

Треба да се има предвид дека **КЛУЧНА ЕКОНОМСКА ДЕТЕРМИНАНТА** за инвестирање или било каква стопанска

иницијатива е перцепцијата за стабилноста и коректноста на државните институции кај потенцијалните инвеститори. Ако се усвојат претходниве аргументи, претпоставувам ќе разбереме дека воопшто не е случаен **РАСЧЕКРОТ ВО ИНВЕСТИЦИИТЕ СО ДРУГИТЕ** не подалечни туку соседни земји. Имено, од 1997 година во Бугарија просечно се инвестирале по 857 милиони долари, а само во првите шест месеци од годинава една милијарда, додека Србија, и покрај отворените политички проблеми, се доживува, пред сè, како сигурна држава и до крајот на 2004 година ќе привлече 600 милиони долари.

Некои порано, некои подоцна, но сепак сите се префрлија на производство и промет на стоки и услуги, а ние последни на континентот сè уште тргуваме со општини, **СЕ ПАЗАРИМЕ СО ЛУЃЕ И ЧОВЕЧКИ СУДБИНИ КАКО СО ДОБИТОК**.

Бизнисот не може по деценија ипол да ја достигне ни приближно традицијата воспоставена во социјализмот. Досега, по инерција од порано, го прифатија само олимпиското начело - **ВАЖНО Е ДА СЕ УЧЕСТВУВА**. А тоа, пак, не да не е важно туку е во спротивност со изворните принципи на пазарниот натпревар во кој со спортски жаргон се игра куп систем - или добиваш или пропаѓаш. Значи, нема нерешено, или со штитот или на него. Запоставени и исплашени, освен монополистите, сите други бизнисмени како да се на привремена работа во нашава економија,

па едвај чекаат да се тргнат и да гледаат сеир.

Државната политика ни е заробена во еден расчекор меѓу насушната потреба од ефикасен сервис и понорната желба за власт, кој го детектирал уште Томас Џеферсон како состојба во која **"СЕКОГАШ КОГА ЧОВЕКОТ ГЛЕДА СО КОПНЕЖ КОН ЈАВНАТА СЛУЖБА/ФУНКЦИЈА, ЗАПОЧНУВА ПАД ВО НЕГОВОТО ПОВЕДЕНИЕ"**.

Нашите економски проблеми долго чекаат на ред во политички закрчениот сообраќај. Доминантните не-економски причини кои нè следат во целиов период на општествена трансформација и чекаат одговор се **НЕДОСТАТОКОТ НА ИСКРЕНОСТ, СЕРИОЗНОСТ И ПОСВЕТЕНОСТ ЗА КОНЕЧНО ВОСПОСТАВУВАЊЕ НА ДРЖАВНАТА ФИЗИОНОМИЈА**.

Искреноста/отвореноста е прокоцкана неколку пати и затоа постои страв и недоверба кај граѓаните во однос на било чија почетна намера или искажана идеја, која сè повеќе се доживува како последица или влог од некоја интерна политичка трговија.

Сериозноста значи секоја реформа да се потпре на рационални и професионални проверки низ строги запазувања на законските процедури. Кај нас се воспостави култура на заткулисно преговарање наместо транспарентно спротивставување на научните аргументи. **СЕРИОЗНИОТ ПРИСТАП БАРА ВКЛУЧУВАЊЕ ВО ДИЈАЛОГОТ НА СИТЕ ДРЖАВНИ ПОТЕНЦИЈАЛИ ОД ИНСТИТУТИТЕ ПРЕКУ УНИВЕРЗИТЕТОТ ДО МАНУ**. Така најдобро се извршува демократски тренинг за да се постигнат културата на партиципација и на одговорност на сите општествени фактори. Поинаку, тие стануваа летаргични и неодговорни какви што се денес.

Посветеноста е врв на целиот општествен процес и бара профилирање на кристално јасна идеја, која почива на транспарентни принципи и препознатлив тим, кој ќе им даде идентитет и динамика на реформите. Така некако пишува и Карл Сандберг **"НИШТО НЕ СЕ СЛУЧУВА СЛУЧАЈНО, ОСВЕН АКО ПРЕД ТОА НЕ БИЛО МЕЧТА"**.

Значи, недостатокот на овие три столба во културното поведение креира деформирање на нашата ментална матрица, во една инфериорна матица која нè води од еден во друг неуспех, од без-

бедноста преку спортот до економијата.

Просто зачудувачки со каква неверојатна леснотија мислечкиот дел од интелигенцијата преминува преку сè и сешто во државата. Секој е затворен во својата кожурка на личниот интерес, со сопствен изговор за државниот неуспех, барајќи ги причините секогаш надвор од себе во погрешни примери и книги.

ПРОБЛЕМОТ Е ВО НАСЛЕДЕНАТА КУЛТУРА И СИВАТА МЕНТАЛНА УНИФОРМА НА ОБРАЗОВАНИЕТО, која не произведува самосвесни интелектуалци туку поданици и клонирани медио-

критети израснати на државни јасли. Следствено, дефектен е начинот на мислење, бидејќи каде сакаш испрати ги и какви сакаат школи да посетат, не може да дојде до квалитетна преобразба, **ЗАТОА ШТО ОНА ШТО КЕ ГО ОДГЛЕДАШ КАКО ТЕЛЕ МОЖЕ ДА ПРАСНЕ САМО ВО ВОЛ**. ■

